

Dergi ana sayfası: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pausbed>

Araştırma Makalesi

Atıf Bilgisi: Güney Şimşek, İ. & Nishida Yüceer, E.M. (2026). “Öyküleyici Dinleme” üzerine ampirik bir çalışma: R. Schumann Op. 68 İlk Kayıp. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(72), 111-130.
<https://doi.org/10.30794/pausbed.1711375>

“ÖYKÜLEYİCİ DİNLEME” ÜZERİNE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA: R. SCHUMANN OP. 68 İLK KAYIP*

İdil GÜNEY ŞİMŞEK^{1}, Ece Merve YÜCEER NISHIDA²**

¹Doktora Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anabilim Dalı, idil.simsek@std.yildiz.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0594-2323>

²Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Müzik Bölümü, emyuceer@yildiz.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5595-2223>

Öz

Sözsüz müzik eserlerini dinlerken bireylerin zihinlerinde öyküler oluşturmaları, özellikle uluslararası literatürde güncel ve ilgi çekici bir konudur. “Narrative Listening” olarak kavramsallaştırılan bu dinleme biçimi, araştırmamız kapsamında “Öyküleyici Dinleme” olarak Türkçeleştirilmiştir. Bu çalışma, Romantik dönem bestecisi Robert Schumann’ın “İlk Kayıp” isimli, karakter parçası türündeki eserini öyküleyici dinleme açısından incelemeyi amaçlamıştır.

Temel araştırma sorusu, “Dinleyicilerin oluşturduğu anlatılar, öyküleyici dinlemenin unsurları (kişi, durum/olay, ortam/bağlam canlanması) açısından nasıl değişmektedir?” şeklinde belirlenmiştir. Açık uçlu soruya verilen dinleyici yanıtları, içerik analizi yönteminin nicel ve nitel boyutlarıyla analiz edilmiştir. İçerik analizinin nicel boyutunda kelime ve frekans sıklıklarına yer verilmiştir. Nitel boyutunda ise dinleyici yanıtları öyküleyici dinlemenin unsurunu oluşturan üç kategori açısından kodlanarak gruplar arası (müzik bölümünde okuyanlar ve diğer) karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş ve kelime bulutlarıyla görselleştirilmiştir. Bununla beraber dinleyici yanıtları doğrudan alıntılarla sunulmuştur. Çalışma sonucunda öyküleyici dinlemenin müzik eğitiminden bağımsız bir müziği anlamlandırma stratejisi olduğu tespit edilmiştir. Dinleyicilerin oluşturdukları anlatılarda kişi kategorisinde belirgin benzerlikler, durum/olay kategorisinde farklılıklar ve ortam/bağlam kategorisinde ise belirgin farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Bu araştırma, uluslararası literatürün merceğindeki öyküleyici dinlemeye odaklanarak, karakter parçası türüyle bu dinleme biçimini ilişkilendiren öncü bir çalışma olmayı hedeflemektedir. Sosyal bilimler ve müzik bilimleri alanlarına interdisipliner yeni bir bakış açısı sunarak gelecekteki ampirik çalışmalara zemin sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Öyküleyici dinleme, Anlatı, Karakter parçası, Robert Schumann, İlk kayıp.

AN EMPIRICAL STUDY ON “NARRATIVE LISTENING”: R. SCHUMANN OP. 68 FIRST LOSS

Abstract

Creating stories while listening to instrumental music is a current and engaging international research topic. This form of listening, conceptualized as "Narrative Listening," has been translated as "Öyküleyici Dinleme" in Turkish for the purposes of our research. This study aimed to examine Robert Schumann's Romantic-era character piece, "First Loss," from the perspective of narrative listening.

The main research question was: "How do the narratives created by listeners vary in terms of the elements of narrative listening (person, situation/event, setting/context)?" The listener responses to the open-ended question were analyzed using the quantitative and qualitative dimensions of the content analysis method. In the

*Bu makale, İdil Güney Şimşek’in Doç. Dr. Ece Merve Yüceer Nishida danışmanlığında, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Anabilim Dalı Müzik ve Sahne Sanatları Doktora Programı’nda devam eden “Müziği Anlamlandırma Sürecinde Öyküleyici Dinleme Biçiminin Schumann’ın Karakter Parçaları Üzerinden Değerlendirilmesi” başlıklı tez çalışmasının bir bölümünden üretilmiştir.

** Sorumlu Yazar: İdil GÜNEY ŞİMŞEK, (idilguneysimsek@gmail.com)

quantitative dimension of the content analysis, word and frequency counts were included. In the qualitative dimension, listener responses were coded and grouped into three categories that form the elements of narrative listening. They were then analyzed comparatively between groups (those studying in the music department and others) and visualized with word clouds. Furthermore, direct quotations from the listener responses were presented. It was concluded from the study that narrative listening is a music-meaning-making strategy independent of music education.

Findings revealed similarities in the person category, but distinct differences in situation/event and particularly in setting/context evocation. This pioneering research links narrative listening with the character piece genre, providing an interdisciplinary framework for future empirical studies in social and music sciences.

Keywords: Narrative listening, Narrative, Character piece, Robert Schumann, First loss.

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze nice filozof, bilim insanı ve sanatçı müziğin anlamını tartışmıştır. Bu tartışmalar, müziğin kendine içkin bir anlamı olup olmadığı, ne ifade ettiği, neyi temsil ettiği, neye gönderme yaptığı ve bunu nasıl yaptığı soruları ekseninde yürütülmüş ancak kesin yargılara varılamamıştır. Psikoloji, sosyoloji, nöroloji, iletişim bilimleri, kültürel çalışmalar, antropoloji, etnomüzikoloji, müzikoloji, felsefe, müzik teknolojisi ve eğitim bilimleri olmak üzere çok sayıda disiplinde dinleme konusuna yer verilse de müzik dinleme ve algı ile ilgili ampirik çalışmalar, seslerin nasıl dinlendiğini veya ne tür anlam yaratma ile ilgili olduğunu nadiren açıkça ele almaktadır (Tuuri & Eerola, 2012).

Müziğin anlamını ele alan literatüre uzunca bir süre yapısal ve estetik yaklaşımlar hâkim olmuştur ancak güncel yaklaşımlarda anlamın, sosyal bağlamı üzerinde de durulmaktadır. Erol'un (2005) kavramsallaştırmasıyla müziğin yapısal özelliklerini kapsayan anlam, estetik anlamı ifade ederken müziğin kendisi dışındaki sosyal anlamlarla ilişkisi simgesel anlamı oluşturur. Tarihsel ve toplumsal olanın izlerini taşıyarak bestecinin yaratımında varlık bulan müzik üretimi, müziğin kendisine içkin bileşenlerinin yanı sıra bestecisi, yorumcusu ve dinleyicisi arasında gerçekleşen etkileşim neticesinde müzikal bir anlam kazanır. Giffhorn (2009) postmodern müzikolojiyle beraber eski müzikolojinin müzikal anlamı oluşturan ve temsil eden yapı ve biçim analizi odağının, dinleyici ve müzik yorumcusunun rolüne yöneldiğini ifade eder.

Toplum bilimsel açıdan bakıldığında insan, anlam arayışında olan ve simge üreten bir varlıktır. Bir süreç olarak, insanların çevredeki ipuçlarını yorumlama ve eylem döngüleri yoluyla özneler arası anlam yaratma sürecine ise anlamlandırma denir (Maitlis & Christianson, 2014). Sanat ürünleri üzerinden anlamlandırma süreci araştırıldığında, sanatçı, sanat eseri ve alıcının etkileşimiyle ortaya çıkan bir ilişkisellikten bahsedilmektedir. Bu süreçler, aile, kültür, inanç, ekonomi ve politika gibi sosyal yapı dinamikleriyle sürekli etkileşim halindedir (Erinç, 2013). Nitekim besteciler de yaşadıkları anların ve çevresel faktörlerin eserlerine yansıdığını ifade etmişlerdir. Schumann bu durumu, "Dünyada olan her şeyin bende, politikada, edebiyatta, insanlarda etkisi var; kendi yöntemimle her şeyi düşünürüm ve sonra müziğin çıkış noktası aracılığıyla bunu açığa vurmam gerekir." diyerek dile getirmiştir (Guan, 2018, s.33; akt. Karaçil Cerit, 2022). Schumann'ın biyografik verileri, onun 19. yüzyıl Almanya'sının sosyal ve felsefi dönüşümlerini, ailevi ilişkilerini ve ruhsal çalkantılarını eserlerine yansıttığını desteklemektedir. Çalışmanın odak noktasını oluşturan Album für die Jugend eseri, bestecinin kişisel yaşamından izler taşıyan önemli bir örnektir. Uzuner'e göre (2001) Schumann'ın müziği, şiirsel düşüncelerle birleşmesi ve bir ruh halini yansıtmaya açısından adeta bir anı günlüğüdür. Müzikte bu türe, karakter parçası- *bestecinin, resim, şiir, kişi gibi olgulardan yola çıkarak belli bir duygu ve durumu müziğe aktarması*- denilmektedir. Dinleyicinin müzikle etkileşiminden bahseden Tia deNora (2000), Erol'un (2005) simgesel anlamına benzer bir şekilde, sosyal süreçlerdeki sembolik biçimlere vurgu yapar. DeNora'ya göre müzikle etkileşime giren birey, içsel duygularını deneyimleyebilir, müziği düşüncelerine ve hayal gücüne bağlayarak etkileşimci bir anlamda eyleme geçebilir, içeriği değiştirebilir, kendi ses çevresini yaratabilir ve ona anlam atfedebilir. Dinleyicinin yorumlama prosedürlerine bağlı bu anlam, müziği sadece müzikal bir gerçek olarak analiz edebilmenin mümkün olamayacağını, müziğin aynı zamanda sosyal gerçeklikle ilgili olduğunu ortaya koyar. Bu görüşü

destekler biçimde, Ergur (2015) “müzik, diğer bütün sanatlar içinde en ‘sızan’ özellikte olanıdır. Zamana, mekâna, anılara, anlara, hayallere, ilişkisel olana her şeye müthiş bir seyyaliyet ve akışkanlıkla sızar.” ifadelerine yer verir.

Tüm bu yaklaşımlar dikkate alındığında dinleyicinin müziği anlamlandırma sürecindeki çok boyutluluk dikkat çeker. Bu çalışma, dinleyicilerin müziği anlamlandırma süreçlerini, Schumann’ın karakter parçası türündeki eseri aracılığıyla “öyküleyici dinleme” bağlamında araştırmayı amaçlamaktadır. Uluslararası literatürde “Narrative Listening” olarak ele alınan ve araştırma kapsamında “Öyküleyici Dinleme” biçimi olarak Türkçeleştirdiğimiz kavram ile kastedilen, bir müzik eserini dinlerken dinleyicilerin zihninde karakter, durum/olay, ortam canlanıp canlanmamasıdır (Margulis, 2017). Literatürdeki çalışmalar, müziğin, sadece imge ve duygusal tepki değil aynı zamanda dinleyicilerin zihninde öykü yaratabilen güçlü bir araç olduğunu ortaya koymuştur (Herbert, R., 2011; Margulis, 2017; Küssner & Eerola, 2019). Öyküleyici dinlemenin, müziği anlamlandırma stratejilerden birisi olduğu ortaya konulduktan sonra dinleyiciler tarafından oluşturulan anlatılardaki benzerlikler ve farklılıklar araştırılmış; anlatılardaki benzerlikler kültür içi tutarlılık ile ilişkilendirilmiştir (Margulis, 2019; McAuley, 2021; Margulis, Wong vd., 2022). McAuley et al. (2021) dinleyicilerin müzik bilgi düzeylerinin anlatılaştırma etkisini sorgulamış, Margulis et al. (2022) ise çalışma alanını geliştirmiş ve dinleyicilere eş zamanlı eşleştirme görevi verdikleri bir yöntem ile müziğin hangi kesitinde ne hayal ettiklerini işaretlemelerini istemişlerdir. 2023 senesinde Loui et al. dinleyicilerin alışık olmadıkları, bilmedikleri bir ses sistemlerinde de anlatı oluşturup oluşturmayacağını araştırmışlar; Hashim ve Stewart (2025) ise dinleyicilerin müzik eserini dinlerken zihinlerinde canlanan görsel imgelem ile bu imgelemin içeriğine odaklanmışlardır.

Bu çalışma, Türkiye literatüründe çalışılmamış olan öyküleyici dinleme ile karakter parçası türü arasında bağ kurarak, dinleyicilerin anlatı oluşturmalarında müzik eğitiminin etkisine odaklanmıştır. Bu doğrultuda 18-25 yaş arası İstanbul’da okuyan üniversite öğrencilerinden oluşan bir dinleyici grubu ile çalışma yürütülmüş ve dinleyicilerin açık uçlu soruya verdikleri yanıtlar, alan içi (müzik) ve alan dışı (diğer bölümlerde okuyan öğrenciler) olmak üzere içerik analizi yöntemiyle karşılaştırmalı analiz edilmiştir. İçerik analizinin hem nicel hem de nitel boyutlarına yer verilmiştir.

Çalışmanın sonucunda seçilen müzik türünün çalışmanın amacına hizmet ettiği ve dinleyicilerin çağrışımlarla birtakım anlatılar oluşturdıkları gözlemlenmiştir. Çalışma, öyküleyici dinleme eğiliminin, müziği anlamlandırma stratejilerinden birisi olarak müzik eğitiminden bağımsız bir dinleyici eğilimi olduğunu açığa çıkartmıştır. Öyküleyici dinlemenin unsurları açısından değerlendirildiğinde, dinleyici yanıtlarında kişi kategorisinde belirgin benzerlikler gözlemlenmiş, durum/olay ve ortam/bağlam kategorilerinde ise çeşitlilikler ve farklılıklar oluşmaya başlamıştır. Bu bulgu, müziğin evrensel ve bireysel anlam oluşturma potansiyeline sahip olduğunu ancak dinleyicilerin oluşturdıkları anlatılardaki benzerlik ve farklılıkların nedenlerini irdelemek için daha gelişmiş nitel ve müzikal yöntemlere başvurulması gerektiğini ortaya koymuştur. Sonuç olarak, bu çalışma “Öyküleyici Dinleme” ve “Karakter Parçası” türüne yönelik öncü ve yenilikçi bir yaklaşımın tanıtılması ile ulusal ve uluslararası ölçekte literatüre katkı sağlamaktadır. Çalışma, analiz ve bulgularıyla gelecekteki araştırmalar için önemli bir zemin oluşturmakta olup sosyal bilimler ve müzik bilimleri alanındaki ampirik çalışmalara duyulan ihtiyacı bir kez daha gözler önüne sermektedir.

2. KARAKTER PARÇASI TÜRÜ VE “İLK KAYIP” ESERİ

Karakter parçası, özellikle ondokuzuncu yüzyılda müzikte programlı müzik ve mutlak (absolut) müzik olarak kavramsallaştırılan iki enstrümantal müzik türüne yönelik tartışmaların yükseldiği bir dönemde ortaya çıkmıştır. Karakter parçası türünü anlayabilmek için bu iki müzik türünü kısaca açıklamak gerekirse; program müziği, “bir olayı, öyküyü anlatan, bir konuyu seslerle açıklamaya, ‘resimlemeye’ çalışan yapıtların genel adı; betimlemeci müziktir. Bu tür yapıtlara, bestecinin kaleminden çıkmış az çok ayrıntılı bir metin de eşlik edebilir.” (Manav & Nemutlu, 2012, s.44) Mutlak müzikte hislerin ve duyguların, nüans işaretleri ve icra terimlerinin dışında programlı müzikte olduğu gibi kelimelerle ifade edilmesi söz konusu değildir (Bolşen, 2022). Karakter parçası türüne ilişkin yapılan literatür

taramasında Türkçe kaynaklarda yeterli veri olmadığı tespit edilmiş, İngilizce ve ilgili türün Alman müzikolojisindeki yeri ve önemi açısından özellikle Almanca müzik sözlüklerinden ulaşılan tanımlamalara yer verilerek bir derleme yapılmış ve Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Müzik sözlüklerine göre karakter parçası türü.

	Lexikon der alten Musik	Musik Lexikon	World of Music Deutschland	MGG Online Müzik Ansiklopedisi	Britannica Müzik Teorisi	Hisour
Uzunluk	Kısa	Kısa	Kısa	Minyatür	Kısa	-
Biçim	Forma bağlı olmayan	Şarkı biçiminde	-	-	-	-
Duygu Durumu			Müzikal ruh hali, durum	Lirik piyano parçası, duygusal durumlar	Karakteristik parça, Belirli bir ruh hali	-
Enstrümantasyon	Piyano için, enstrümantal	Piyano için, enstrümantal	Piyano için	Piyano müziği	Piyano için	Piyano müziği
Referans	Şiirsel, mecazi başlık	Müzik dışı başlık	-	Resimsel, Şiirsel başlık	Müzikal olmayan fikir	-
Türler Arasındaki Yeri	-	Mutlak-Programlı Müzik Arasında	Program Müziğinin Parçası	Programa sokmadan, çağrışımlarla yönlendirme	-	Tam olarak tanımlanmamış, tek bir fikir veya program
Dönem	-	-	19. yüzyıl, Romantik Dönem	1825 itibarıyla	19.yüzyıl, Romantik Hareket	19. yüzyıl
Yer	-	-	-	-	Almanya	-
Diğer	-	-	-	-	Kişisel deneyim, coğrafi, ulusal imgeler	Panorama, Popüler tiyatro, Salon müziği

Sözlük tanımlarından hareketle, karakter parçası türü, lirik piyano parçası ve (piyano) minyatürü olarak da bilinen ve ilk olarak yaklaşık 1825'ten itibaren piyano müziği alanında ortaya çıkan, genellikle duygusal durumlarla veya resimsel, şiirsel başlıkları, konu tanımlarını belirten başlıklarla kompozisyonun içeriğinin, jestinin ve ifadesinin yansıtıldığı bir tür şeklinde özetlenebilir. Dinleyicinin program müziğinde olduğu gibi belirli bir programa sokulmadan çağrışımlarla yönlendirilmesi söz konusudur. Müzikte romantik akımla ilişkilendirilmiş bu türü irdelerken, romantizmin 18. yüzyılın sonlarında Almanya’da edebi bir hareketle başladığını göz önünde bulundurmak gerekir.

Almanya’nın Zwickau şehrinde doğan ve “Romantiklerin Romantiği” olarak anılan Robert Schumann’ın (1810-1856) babası August Schumann, kitapçı, yayıncı ve aynı zamanda bir çevirmendir. Besteci kimliğinin yanı sıra piyanist, orkestra şefi ve müzik eleştirmeni olan Schumann, henüz ilköğretim yıllarında piyano çalmaya ve ilk bestelerini yapmaya başlamış, küçük yaşta şiirler ve makaleler yazmıştır (İlyasoğlu, 2023). Schoenberg (2013) Schumann’ın edebiyatla iç içe olan kimliğine ilişkin şu ifadelerle yer verir:

Bunların yanında bir edebiyat aşığı olan Schumann okumayı asla bırakmamıştır. Goethe, Shakespeare, Byron ve elbette Jean Paul okuyup, eserleri sayfa sayfa ezberlemiştir. Düz yazıya, şiire, kitaplara tutkun olan, neredeyse tüm sanatlarla ilgili, sürekli müzik, yaşam ve estetik tartışabileceğiniz tam bir Romantiktir (s.162).

Karakter parçası türündeki eserleriyle öncü bir isim olan Schumann'ın, ondokuzuncu yüzyıl piyano müziğine hâkim olan bu türde bestelediği eserlerle ortaya koyduğu farklılık ve yenilik, içerikte görülür. Örneğin Mendelssohn Sözsüz Şarkılar'da çeşitli karakter parçalarını bir başlık altında toplarken eserler birbirinden numaralar ile ayrılır, Schumann ise belli bir başlık altında topladığı karakter parçalarına ayrıca isimler vererek daha derin içeriğe sahip olmasını sağlar (Grout ve Palisca 1996). Op. 68 Album für die Jugend (Gençlik Albümü), bestecinin 1848 senesinde ilk çocuğu Marie'ye ithafen yedinci yaş günü için oluşturduğu bir albümdür (Schumann Portal, t.y.).

Bestecinin otobiyografik notları, albümün kişisel ve ailevi yaşantısına dair duygu ve düşüncelerinden oluştuğunu tarihsel olarak gözler önüne serer. Schumann, 13 Nisan 1846'da günlüğüne "Çocukluğun mutlu günleri; insan onları çocuklar aracılığıyla yeniden yaşar." ifadelerini yazmış, 1848 senesinde ise kişisel defterine "Çocuklar için bir albüm fikri – Marie için minyatürler" notunu düşmüş ve albüme "Marie'nin 7. Yaş günü için / 1 Eylül 1848 babasından Küçük Piyano Eserleri" ismini vermiştir (Schumann, Tagebücher). Albümün yayımlandığı sene bestecinin Clara Schumann ile evli olduğu ve Marie, Elise, Julie ve Ludwig isimli çocuklarının olduğu bilinmektedir. Çalışma kapsamında incelenen İlk Kayıp eseri, orijinal ismiyle "Erster Verlust", bestecinin, ailenin sevgili kuşu ispinozun ölmesi üzerine yazılan bir ağıtı betimlemektedir (Deahl, 2001). 2/4'lük ölçü belirtisinde yazılmış, mi minör tonalitedeki eserde tempo ve dinamik değişiklikleri göze çarpmaktadır. İcrasında acele etmeden çalınması gerektiği belirtilmiş eser, kendi içerisinde yavaşlamakta ve tekrar ana tempoya dönmektedir. Forte piano ve crescendo dinamikleri yer almaktadır. Eserin öyküleyici dinleme biçimi üzerinden anlamlandırılması noktasında karakteristik özelliklerinin duygu durum üzerinde belirleyici olduğu düşünülmektedir. Tonal müziğin yarattığı duygularla ilgili teorik ve ampirik çalışmaların öncüsü olarak kabul görmüş Hevner (1936) çalışmasında, majör modların sıklıkla pozitif duygularla minör modların ise negatif duygularla ilişkilendirilmesinin haricinde hızlı tempoların heyecan ve canlılık duygularıyla, yavaş tempoların ise üzüntü ve ciddiyet duygularıyla ilişkilendirildiği ortaya koymuştur.

3. ÖYKÜLEYİCİ DİNLEMEYLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Türkçe literatürde rastlanılmayan "Narrative Listening" kavramı, "Narrative" sözcüğünün dilimizde "anlatı, anlatıma dayalı, öyküleme, hikâye tarzında, öyküleyici" şeklinde karşılık bulmasından hareketle araştırmacılar tarafından çalışma kapsamında "Öyküleyici Dinleme" şeklinde Türkçeleştirilmiştir. Kavram ile kastedilen dinleyicilerin enstrümantal bir müzik eserini dinlerken eserin uyandırdığı duygu ve çağrışımlarla karakter, sahne, olay hayal etmeleri ve anlatılaştırmalarıdır. Yapılan tarama sonucunda ilgili çalışmalar kronolojik olarak aşağıda sıralanmıştır. Literatüre doğrudan katkılarıyla müzik teorisi, müzikoloji, kültürel çalışmalar ve psikoloji bilimleri arasında interdisipliner çalışmalar yürüten öncü bir isim olarak Princeton Üniversitesi akademisyeni ve aynı zamanda Müzik Psikolojisi Laboratuvarı (Music Cognition Lab) direktörü Prof. Dr. Elizabeth Hellmuth Margulis ve arkadaşlarının çalışmaları öne çıkmıştır.

- Herbert (2011), "Everyday music listening: Absorption, dissociation, and trancing" (Gündelik yaşamda müzik dinleme: Kapılma, ayrışma ve trans hali)
- Vuoskoski ve Eerola (2013), "Extramusical information contributes to emotions induced by music" (Müzik dışı bilgiler, müziğin uyandırdığı duygulara katkıda bulunur)
- Margulis (2017) "An exploratory study of narrative experiences of music" (Anlatısal müzik deneyimlerine ilişkin keşifsel bir çalışma),
- Margulis et al. (2019), "What the music said: Narrative listening across cultures" (Müzik ne diyor: Kültürlerarası öyküleyici dinleme),

- Küssner ve Eerola (2019), “The content and functions of vivid and soothing visual imagery during music listening” (Müzik dinlerken canlı ve rahatlatıcı görsel imgelerin içeriği ve işlevleri)
- McAuley et al. (2021), “What drives narrative engagement with music?” (Müzikle anlatısal etkileşime neden olan nedir?),
- McAuley et al. (2021), “Do you hear what I hear? Perceived narrative constitutes a semantic dimension for music” (Benim duyduğumu sen de duyuyor musun? Algılanan anlatılar müzik için anlamsal boyut oluşturur),
- Margulis et al. (2022), “Intersubjectivity and shared dynamic structure in narrative imaginings in music” (Müzikte hayal edilen anlatılarda öznelarasılık ve ortak dinamik yapı),
- Margulis et al. (2022), “Narratives imagined in response to instrumental music reveal culture-bounded intersubjectivity” (Enstrümantal müziğe tepki olarak hayal edilen anlatılar, kültür sınırları içinde öznelarasılığı ortaya koyuyor)
- Margulis et al. (2022), “When did that happen? The dynamic unfolding of perceived musical narrative” (Bu ne zaman oldu? Algılanan müzikal anlatının dinamik gelişimi).
- Loui et al. (2023), “Imaginings from an unfamiliar world: Narrative engagement with a new musical system. Psychology of aesthetics, creativity, and the arts” (Alışılmadık bir dünyadan hayaller: Yeni bir müzik sistemiyle anlatısal etkileşim. estetik, yaratıcılık ve sanat psikolojisi)
- Hashim et al. (2025), “Music listening evokes story-like visual imagery with both idiosyncratic and shared content” (Müzik dinlemek hem kendine özgü hem de paylaşılan içeriklerle hikâye benzeri görsel imgeler yaratıyor)

İlgili çalışmalardan metodolojik ve kuramsal açılarından örnek teşkil edebileceği düşünülen noktaları kısaca özetlemek gerekirse;

Herbert (2011), *Everyday music listening: Absorption, dissociation, and trancing* adlı kitabında anket ve öz bildirim yoluyla dinleyicilerin gündelik yaşamdaki müzik dinleme deneyimlerini incelediği ampirik verileri aktarmış ve zihinsel süreçleri; absorption(kapılma), dissociation(ayrışma) ve trancing(trans hali) kavramları aracılığıyla açıklamıştır. Herbert’e göre, dinleyici aktif bir şekilde müziğe odaklanırsa (kapılırsa) çağrışımlarla imgeler, hikâyeler veya sahneler üretebilir. Şayet gündelik yaşamdan uzaklaşmak isterse müzikle içsel bir dünya yaratabilir, yalnızlık ve kaçış temalarına dair öyküler üretebilir. Tekrarlayan bir ritmik ya da melodik yapının içine girerse trans halini deneyimleyebilir ve yine olaylar, sahneler, karakterler geliştirebilir. Sonuç olarak müzik, imge ve öykü yaratabilen güçlü bir araç olmakla beraber anlatılar bireysel ve kültürel bağlamla şekillenir.

Vuoskoski ve Eerola (2013), “Extramusical information contributes to emotions induced by music” çalışmalarında müziğin tek başına mı, yoksa eserin bağlamına ilişkin ek bilgilerle birlikte mi dinleyicide daha güçlü duygular uyandırdığını irdelemişlerdir. Aynı müzik bazı dinleyici gruplarına nötr bilgiyle bazılarına ise duygusal ve bağlamsal bir bilgiyle sunulmuştur. Çalışmada dinleyicilere, dışsal bir bilgi verilmesinin hayal gücünü yönlendiren hazır bir ipucu olabileceği ortaya koyulmuştur.

Margulis (2017) “An exploratory study of narrative experiences of music” adlı çalışmada katılımcılara, öyküleyici dinleme eğilimlerini anlamaya yönelik açık ve kapalı uçlu sorular yönetilmiş, bununla beraber hikâyeye ne derece dahil olduklarını anlayabilmek adına “Narrative Engagement Scale” (Anlatıya Dahil Olma Ölçeği) uygulamıştır. Çalışma sonucunda müziğin bireysel ve evrensel anlam oluşturma kapasitesi tartışılmış; müziğin sadece duygusal bir deneyim olmadığı aynı zamanda dinleyicilerin hayal gücünü harekete geçirerek hikâye ve anlatılar oluşturabilme potansiyeli ortaya konmuştur.

Küssner ve Eerola (2019), “The content and functions of vivid and soothing visual imagery during music listening” çalışmalarında dinleyicilerin müzikle girdikleri etkileşim neticesinde hayal ettikleri görsel imgelerin içeriğini, sıklığını ve işlevlerini anlamak istemişlerdir. Çevrimiçi anket aracılığıyla

yürütülen çalışmada dinleyicilerin açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar içerik analiziyle analiz edilmiş ve somut (manzaralar, insanların görüntüleri, geçmiş olaylardan sahneler) ve soyut (şekiller, nesneler, renkler) imgeler olmak üzere iki kategoride toplanmıştır. Çalışma sonucunda görsel imgelerin anlatı oluşturmada güçlü bir zemin hazırladığını ortaya koymuşlardır. En yaygın görsel imge türü, doğal manzaralar ve kişisel anılar olarak tespit edilmiştir.

Margulis et al. (2019) “What the music said: Narrative listening across cultures” makalesinde dinleyicilerin öyküleyici dinleme eğilimleri sonucunda ürettikleri anlatıları kültürleşme süreci ile temellendirilmiştir. Çalışmada dinleyiciler Çinli ve Batılı olmak üzere iki farklı kültürden seçilmiş ve hem Klasik Batı müziği hem de Çin müzik geleneğine ait eserler dinletilmiştir. Çalışmada metodolojik olarak Anlatıya Dahil Olma Ölçeği, kapalı ve açık uçlu soru formu kullanılmıştır. Dinleyicilerin anlatılarına ilişkin veriler ayrı bir dosyada kalitatif olarak toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda katılımcıların aşına olmadıkları müziğe tepki olarak da anlatılar oluşturdukları görülmüş olsa da her iki kültürde de dinleyicilerin aşına oldukları müzikleri öyküleyerek dinleme olasılıklarının önemli ölçüde daha yüksek olduğu görülmüştür.

McAuley et al. (2021) “Do you hear what I hear? Perceived narrative constitutes a semantic dimension for music” çalışmasında farklı kültürel ve coğrafi gruplar arasında müziğe verilen anlatı odaklı tepkilerin benzerliklerini ve farklılıklarını karşılaştırmalı olarak analiz etmiştir. Sözsüz müzik parçaları dinlettikleri katılımcılardan, kendilerine sunulan iki hikâyeden hangisinin doğru eşleşme olduğunu belirlemelerini istemişlerdir. Dinleyicilerin müziğe verdikleri serbest yanıtlar, nicel yöntemlerle analiz edilmiş; çalışma sonucunda kültürlerarası bağlamda anlatılar arasında sınırlı benzerlik görülmüştür.

Margulis et al. (2022) “Narratives imagined in response to instrumental music reveal culture-bound intersubjectivity” (Enstrümantal müziğe tepki olarak hayal edilen anlatılar, kültür sınırları içinde öznel arasılığı ortaya koyuyor), adlı makalede farklı kültürel çerçevelere mensup dinleyicilere enstrümantal müzik eserleri dinletilmiş ve müzik eserini dinlerken hayal ettikleri hikayeleri serbest biçimde yazmaları istenmiştir. Nitel veriyi oluşturan dinleyici yanıtları karma bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Çalışmada istatistiki karşılaştırmalar ile nicel; tematik analiz ve alıntılar ile nitel yöntemler kullanılmıştır. Çalışma sonucunda benzer kültürel çerçeveyi paylaşan dinleyicilerin benzer anlatılar ürettikleri görülmüştür.

Margulis et al. (2022) “When did that happen? The dynamic unfolding of perceived musical narrative” (Bu ne zaman oldu? Algılanan müzikal anlatının dinamik gelişimi). Bu çalışma önceki çalışmalardan farklı olarak dinleyiciler tarafından oluşturulan anlatıları eş zamanlı incelemiştir. Oluşturulan anlatıların içeriğinden ziyade müziğin hangi kesitinde hangi olayın olduğunu işaretlemeleri istenmiştir. Çarpıcı bir sonuç olarak dinleyicilerin zamanın akışı açısından da ortak olaylar belirttikleri görülmüştür.

McAuley et al. (2021) “What drives narrative engagement with music?” çalışmalarında öyküleyici dinlemenin sebebi müzik dışı kültürel unsurlar mı yoksa dinleyicilerin müziğin elemanlarına dair az bilgisinin olması mı sorusunu yöneltmişlerdir. Çalışmanın sonucunda kültürel ve müzikal açılardan farklı geçmişe sahip dinleyicilerin dahi sözsüz müzik dinlerken benzer anlatılar oluşturabildikleri görülmüştür. Müziğin sadece estetik değil dinleyicilerin kişisel deneyimleri, duyguları ve çağrışımları, kültürel geçmişleri doğrultusunda hayal güçlerini harekete geçiren bireysel ve kolektif bir deneyim olduğu sonucuna varılmıştır.

Margulis et al. (2022) “Intersubjectivity and shared dynamic structure in narrative imaginings in music” adlı çalışmalarında mevcut ampirik çalışmalarla kuramsal çerçeveleri incelemişlerdir. Çeşitli coğrafi bölgelerde yapılan deneysel çalışmalar doğrultusunda dinleyici yanıtlarındaki kültürel bağlama dayalı benzerlikleri araştırmaktadır. Çalışma sonucunda ortak kültürel geçmişe sahip bireylerin hem anlatı içeriğinde hem de müziğin zaman akışıyla uyumlu olduğu gözlemlenmiştir.

Loui et al. (2023) “Imaginings from an unfamiliar world: Narrative engagement with a new musical system. psychology of aesthetics, creativity, and the arts” çalışmada katılımcıların daha önce hiç

duymadıkları, alışılmadık bir müzik sistemi dinlerken de anlatısal hayaller (narratives, hikâye imgeleri) kurup kurmadığını araştırıyor. Alana yenilik getiren bu çalışma sonucunda öyküleyici dinlemenin, müzik sistemi tanıdık olsun ya da olmasın evrensel bir dinleme eğilimi olduğu anca alışlagelmiş tonal müzikte üretilen anlatıların bilinmeyen müzik sistemine kıyasla daha tutarlı ve kültürel açıdan örtüşen özellikler taşıdığı görülmüştür. Dinleyicinin müzik dinleme deneyimine ilişkin yazılı raporları öyküleyici dinlemenin unsurları açısından (karakter, olay, sahne) nitel ve nicel veri analizleriyle analiz edilmiştir.

Hashim et al. (2025) “Music listening evokes story-like visual imagery with both idiosyncratic and shared content” adlı çalışmalarında dinleyicinin müzik deneyimi neticesinde oluşturdukları görsel imgelemin içeriği ve bu içeriklerin kendi içlerinde ve birbirleriyle tutarlılık arz edip etmedikleri üzerine çok az kapsamlı araştırma yapıldığını belirterek orkestral film müzikleri üzerinden çevrimiçi anket aracılığıyla dinleyici deneyimine odaklanmışlardır. Çalışmada dinleyicilerin imgeleri, imgelerin canlılığı, beğenileri, duyguları derecelendirilmiş ve dinleyicilerden imgelerin içeriğini tanımlamaları istenmiştir. Çalışma sonucunda, müziğin anlatı oluşturma gücü mevcut literatürü doğrulamış; dinleyiciler arasında görsel imgeleme içeriğinin, imgelere kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma, doktora araştırması kapsamında yürütülmüş kapsamlı bir anketin verilerine dayanmaktadır. Araştırmada kullanılan anket formunda kapalı uçlu (Likert tipi ölçekler, demografik bilgiler) ve açık uçlu sorular yer almıştır. Araştırmada ulaşılan verilerin analizinde nicel ve nitel yöntemlerin kullanıldığı karma bir metod benimsenmiştir. Verilerin istatistiksel olarak değerlendirilmesinde IBM SPSS v26.0 ve R 4.2.1 programları kullanılmış, istatistiksel açıdan anlamlılık değeri $p < 0,05$ olarak belirlenmiştir. Nicel analizler yapılırken kategorik verilerin karşılaştırmalı değerlendirilmelerinde ki-kare(χ^2) analizinden yararlanılmıştır. Sürekli verilerin karşılaştırılmasında 2 grup var ise bağımsız t testinden yararlanılmıştır. 3 veya daha fazla grup var olduğunda tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. Açık uçlu sorulardan elde edilen veriler hem nicel hem nitel tekniklerle çözümlenmiştir. Ancak bu makalede, katılımcılardan elde edilen demografik veriler ve açık uçlu sorulara verilen yanıtların içerik analizi raporlanmakta, doğrudan alıntı örnekleri sunulmaktadır. Yapılan içerik analizinin nicel ve nitel boyutları verilerin analizi bölümünde detaylandırılmıştır.

4.1. Katılımcılar

Bu araştırma, İstanbul’da okuyan 18-25 yaş arası 103 alan dışı (müzik dışı bölümlerde okuyan öğrenciler) ve 73 alan içi (müzik bölümü öğrencileri) olmak üzere toplam 176 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.

4.2. Veri Toplama Araçları

Google Forms aracılığıyla çalışmanın amacına uygun olarak açık uçlu, kapalı uçlu ve likert tipi sorular içeren detaylı bir anket formu hazırlanmıştır. Üç bölümden oluşan formun ilk bölümünde çalışma kapsamında katılımcılardan dinlenmesi beklenen, anket formuna gömülü toplam dört adet kısa müzik eseri ve her bir eser için yanıtlanması gereken, dinleyicinin müzik dinleme deneyimini anlamaya yönelik 10 adet soru yer almaktadır. İkinci bölümde genel olarak katılımcıların hayatında müziğin yerini anlamaya yönelik 10 adet soru, son bölümde ise katılımcıların demografik profilini tanımaya ilişkin 14 adet soru bulunmaktadır.

Öyküleyici dinleme biçimine odaklanan çalışmada katılımcılara açık uçlu “Müzik eserini dinlerken gözünüzde canlanan kişi, olay, ortam, durumu lütfen betimleyiniz.” sorusu yöneltilmiştir. Patton (2018), açık uçlu soruların katılımcının duygu, düşünce ve deneyimini kendi ifadesiyle anlatmasına imkân tanıdığını belirtir. Mevcut literatür taramasındaki metodolojik yaklaşımlar doğrultusunda dinleyici anlatılarına yönelik verilerin anket/soru formu aracılığıyla yazılı olarak toplandığı tespit edilmiş; araştırmacı tarafından da öyküleyici dinlemenin, katılımcıların hayal dünyasını keşfe açan yapısı nedeniyle, dinleyicilerin öznel dünyalarını yine öyküleyerek sunabilecekleri bir yaklaşım benimsenmiştir.

İlgili araştırmada kavramsal çerçeveyi destekleyici ek nitel verilere de yer verilmiş, esere başlık koyma sorusu, öyküleyici dinleme ve anlatı oluşturma ile ilişkili olabileceği düşünülen eserin dinleyicide yarattığı duyguları ve çağrışımları anlamaya yönelik açık uçlu sorular da sorulmuştur. Ancak makale kapsamı, yalnızca öyküleyici dinleme biçimine yönelik verilen dinleyici yanıtları ile sınırlandırılmıştır. Soruların hazırlanmasında ilgili alandaki literatür örnek teşkil etmiş, araştırmının müzik ve sosyal bilimler alanındaki interdisipliner yapısı nedeniyle ayrıca müzik alanındaki profesyonellerden, sosyologlardan ve istatistik uzmanlarından soruların anlamlılığı ve araştırmının amacını yansıtip yansıtmadığı hususundaki değerlendirmeleri de alınmıştır.

4.3. Prosedür ve Verilerin Analizi

Anket soruları tamamlandıktan sonra yürütülecek olan saha çalışması için Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurul başvurusu yapılmış ve 16.07.2024 tarihli 2024.07 toplantı no ile Etik Kurul onayı alınmıştır. Alınan etik kurul iznini takiben, anket çalışması Elektronik Belge Yönetim Sistemi (EBYS) aracılığıyla İstanbul'daki üniversitelere resmi olarak dağıtımına gönderilmiş ve veri toplama süreci başlatılmıştır. Etik Kurul başvuru raporunda belirtilen proje başlangıç tarihi 01 Ekim 2024 itibarıyla gelen yanıtlar araştırmaya dahil edilmiş ve yeterli veriye ulaşılmasıyla beraber anket çalışması sonlandırılmıştır.

Makale kapsamında demografik veriler, frekans (f) ve yüzdeler (%) ile sunulmuştur. Açık uçlu sorudan elde edilen dinleyici yanıtları içerik analizine tabi tutulmuştur. Creswell (2013) nitel araştırmalarda veri toplama yöntemlerini ele aldığı Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches (3rd ed.). Kitabında açık uçlu anket sorularının da nitel veri üretmek için kullanılabileceğini ifade eder. Dawson (2002), analiz edilecek verilerin formatının bir görüşme veya odak grup görüşmesinden alınan bir transkript, açık uçlu bir ankete verilen bir dizi yazılı cevap veya araştırmacı tarafından yazılmış saha notları veya notlar şeklinde olabileceğini belirtir. Ve analiz yöntemi olarak içerik analizi yapılacak ise temel esasın analize başlamadan önce belirlenen yahut verilerden hareketle oluşturulacak bir kategori doğrultusunda kodlama yapmak olduğunu ekler. Gül ve Nizam (2021), içerik analizinin hem nicel hem de nitel boyutuna dikkat çekerek nicel içerik analizinde kavram ve kelime gruplarının frekans sıklığına bakıldığını; nitel içerik analizinde ise incelenen içeriğin kodlanarak belirli kategorilerle sınıflandırıldığını belirtir.

Dinleyicilerin açık uçlu soru kapsamında oluşturdukları anlatılar içerik analizi yöntemindeki iki yaklaşım da benimsenerek çalışmanın örneklem grubunu oluşturan iki grup tarafından (alan içi ve alan dışı) karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Kelimelerin frekans sıklığına yer verilerek içerik analizi yönteminin nicel boyutuna, dinleyici anlatılarının, kişi, olay ve ortam olmak üzere üç kategoride kodlanarak sınıflandırılması ve kelime bulutu (wordcloud) aracılığıyla görselleştirilmesi ile nitel boyutuna yer verilmiştir. Çalışma kapsamında kategoriler, öyküleyici dinlemenin unsurları açısından analize başlanmadan önce belirlenmiş ve Margulis'in (2017) belirttiği anlatı tanımı, -kişi, olay, ortam içermesi- referans olarak alınmıştır. Çalışmanın nitel boyutunu oluşturan sonuçların geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin en önemli göstergelerden biri, elde edilen verilerin özgün şekline bağlı kalınması ve katılımcı ifadelerine doğrudan alıntı yapılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Dolayısıyla açık uçlu soru aracılığıyla dinleyicilerin anlam dünyasını keşfetmeyi amaçlayan çalışmada katılımcıların verdikleri yanıtlardan doğrudan alıntılar da sunulmuştur.

5. BULGULAR

5.1. Demografik Veriler

Anketi dolduranların 62'si (%35,2) erkek, 114'ü (%64,8) ise kadındır.

Katılımcıların 110'u (%62,5) en çok müzikle ilgilendiğini belirtirken, 25 tanesi (%14,2) resimle, 15 tanesi (%8,5) edebiyatla ilgilendiğini ifade etmiş; geri kalan 26 kişi (%14,8) ise diğer sanat dallarını tercih etmiştir.

Katılımcıların 71'i (%40,3) "sadece dinleyiciyim" cevabını vermiştir. 51'i (%29,0) amatör şekilde müzikle ilgilendiğini, 54'ü (%30,7) profesyonel olarak müzikle ilgilendiğini belirtmiştir.

Katılımcıların 71'i (%40,3) herhangi bir enstrüman çalmadığını, 38'i (%21,6) piyano çaldığını, 21'i (%11,9) gitar çaldığını ve geri kalan 46 kişi (%26,1) diğer enstrümanları tercih ettiğini belirtmiştir.

Katılımcıların 98'i (%55,7) ailelerinin sadece dinleyici olduğunu, 45'i (%25,6) ailelerinde amatör olarak müzikle ilgilenen kişiler bulunduğunu, 33'ü (%18,8) ise ailelerinde profesyonel müzisyen olduğunu belirtmiştir.

"Bir günde ne kadar müzik dinlersiniz?" sorusuna katılımcıların 65'i (%36,9) "1-2 saat" yanıtını vermiştir. 50'si (%28,4) "3-4 saat", 25'i (%14,2) "6 saat ve üzeri", 36'sı (%20,5) ise "1 saatten az" olarak cevaplamıştır.

5.2. Robert Schumann Op. 68 "İlk Kayıp" Eserinin Öyküleyici Dinlemenin Öğeleri Açısından Analizi

5.2.1. "İlk Kayıp" kişi analizi

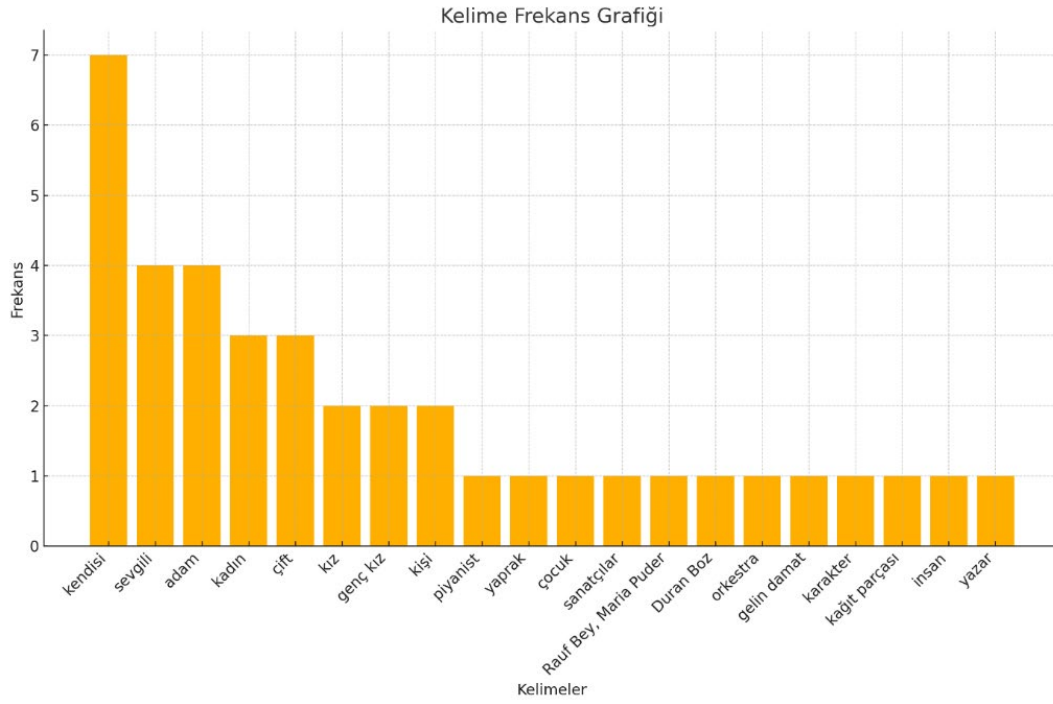
İlk Kayıp eserine yönelik yapılan kişi odaklı analizde, alan içi ve alan dışı katılımcılar arasında belirgin benzerlikler gözlemlenmiştir.

Her iki grupta da en sık kullanılan kelimeler arasında "kendisi", "kişi", "insan", "kadın", "adam", "çift", "sevgili", "eski sevgili" ifadeleri göze çarpmaktadır. Özellikle "kendisi" ve "kişi" kelimeleri her iki grafikte de en yüksek frekansta bulunması, katılımcıların eseri birey merkezli ve içsel bir anlatı çerçevesinde yorumladığını düşündürmüştür. Buna ek olarak, "kadın", "adam", "çift", "sevgili", "eski sevgili" gibi kelimelerin her iki grupta da benzer sıklıkta kullanılması, eserin ilişkiler ve duygusal bağlar bağlamında yorumlandığını ortaya koymaktadır.

Şekil 1. Alan dışı katılımcıların "kişi" ögesine ilişkin kelime bulutu.

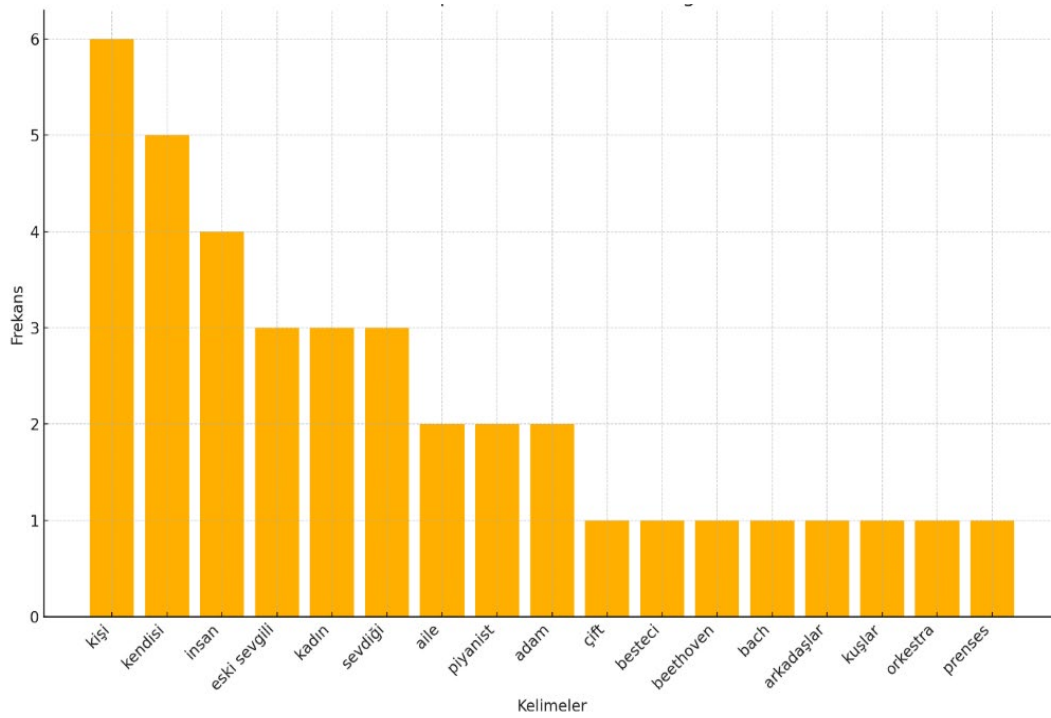

Şekil 2. Alan dışı katılımcıların “kişi” ögesine ilişkin kullandıkları kelimelerin sıklığı.

Şekil 3. Alan içi katılımcıların “kişi” ögesine ilişkin kelime bulutu.

Şekil 4. Alan içi katılımcıların “kişi” ögesine ilişkin kullandıkları kelimelerin sıklığı

Alan dışı dinleyicilerin hem kendi yaşantılarıyla özdeşim kurdukları hem de aşk duygusu ve sevgililik üzerinden ilişkilendirdikleri anlatı örneklerinden vermek gerekirse; K5 kodlu katılımcı, “Sevdiğim ve kaybettiğim insanlarla ilgili anılarım”, K26 kodlu katılımcı “Kalabalıklar içerisinde yürürken toplum portresini incelediğim anları anımsadım” ifadelerine yer vermiştir. K42 ve K48 kodlu katılımcılar ise “Hayatım gözümde canlandı.”, “Bana kendimi anımsattı.” demiş; K72 kodlu katılımcı ise biraz daha detaylandırarak “Kendi hayatım. İnşiler ve çıkışlarla dolu bazen neşe bazen üzüntü ama sonucunda her zaman bir umut barındırdığı için kendimle özümleştirdiğim bir eser oldu.” demiştir. K85 kodlu katılımcı, “Eski ilişkim” yorumunu yapmış, K92 kodlu katılımcı ise “Sevgilimin doğrusunu bildiğim yalanlarını gözlerime baka baka söylemesi” demiştir.

Eserin dışsallaştırılarak bir aşk hikayesi üzerinden karakterlerin canlandırıldığı anlatı örnekleri ise şu şekildedir: K58 kodlu dışı katılımcı, “Bir kişinin eskiden sevdiği ama uğradığı ihanet sonrası eskiden sevdiği kişiden artık nefret ettiği ve o kişi ile olan anılarını hatırlarken öfkeli ve üzüntülü hissettiği bir sahne gözümde canlandı.” derken, K93 kodlu alan dışı katılımcı, “Yıllar önce ayrıldığı evine geri dönmüş bir kadın. Artık kimsenin kalmadığı 2 katlı bir ev. Eşyalar beyaz örtülerle örtülmüş ve tozlanmış. Aralarında geziyor ve eski anıları gözünde canlanıyor.” demiştir. K29 kodlu katılımcı ise “Sevdiği birinin terk edişini camından üzülen izleyen genç bir kız.” ifadesine yer vermiştir.

Alan içi dinleyicilerin hem kendi yaşantılarıyla özdeşim kurdukları hem de aşk duygusu ve sevgililik üzerinden ilişkilendirdikleri anlatı örneklerinden vermek gerekirse; K4 kodlu katılımcı “Eski kız arkadaşım ile ayrılmadan önceki son 3 ayımı hatırlattı.” yorumunu yaparken K12 kodlu katılımcı “Evimin alt sokağı, yağmur anında” yorumunu yapmış; K33 kodlu katılımcı, “Hayatım, geçmişim”, K57 kodlu katılımcı “Hislerimi anlatıyor gibi”, K63 kodlu katılımcı ise “Günlük yaşantımızdaki iniş ve çıkışlar” ifadelerine yer vermiştir.

Alan dışı katılımcılarla benzer şekilde eserin dışsallaştırılarak bir aşk hikayesi üzerinden karakterlerin canlandırıldığı anlatı örnekleri ise şu şekildedir: K5 kodlu katılımcı “Bir insanın sevdiğine duyduğu özlemi çağırıştırıyor.” derken K8 kodlu katılımcı “Duygusal çöküş döneminde olan birinin yağmurda yürüdüğü, hayatını ve yaşadıklarını gözden geçirerek bulunduğu duruma çözüm araması ve özüne yavaş yavaş dönmesi” demiştir. K16 kodlu katılımcı, “Eski aşklar, tango yaparken karşılaşmış acı bir tesadüf” şeklinde belirtirken, K26 kodlu katılımcı ise “Kalbi kırık bir kadın, kapkaranlık bir odada tek

başına oturuyor. Odayı aydınlatan tek şey hafif aralık perdeden süzülen ay ışığı. Kadın öylece boşluğa bakıp düşünüyor ve bir yandan da şarabını yudumluyor.” şeklinde belirtmiştir. K20 kodlu katılımcı ise “Ölen eşinin anısına, onun çalmayı en sevdiği parçayı seslendiren bir kişi gözümde canlanıyor.” ifadesine yer vermiştir.

Bu bulgular, alan içi ve alan dışı katılımcılar arasında İlk Kayıp eserine dair kişi temelli anlatı geliştirme açısından büyük bir fark olmadığını ve her iki grubun benzer zihinsel imgeler oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

5.2.2. “İlk Kayıp” Durum/Olay Analizi

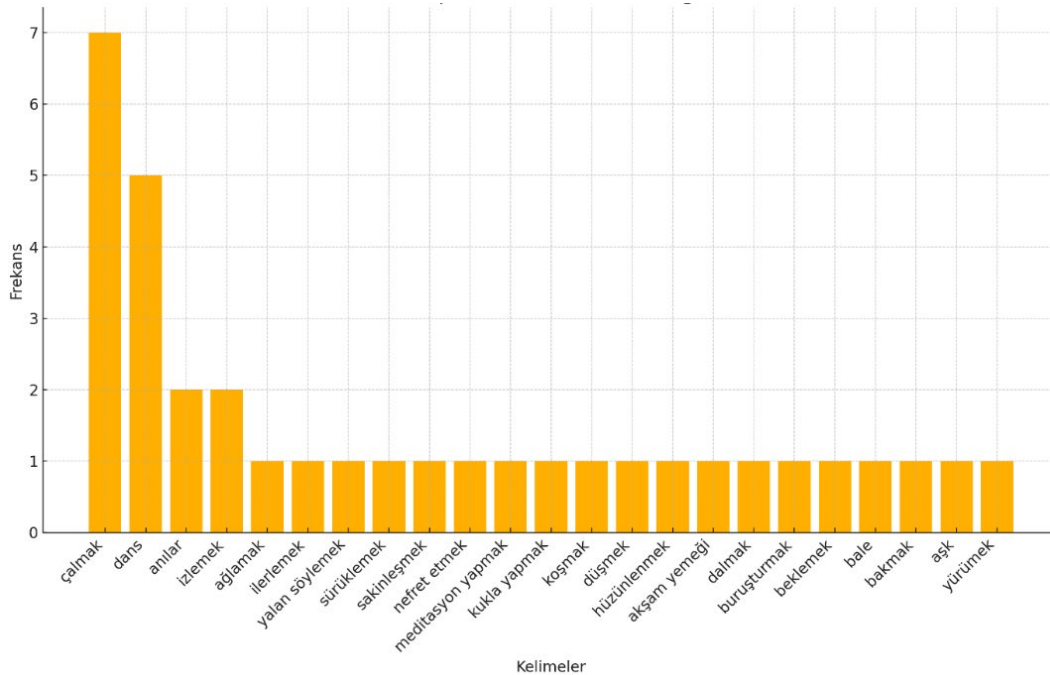
İlk Kayıp eserine yönelik yapılan durum/olay analizinde, alan içi ve alan dışı katılımcılar arasında farklılıklar gözlemlenmiştir.

Alan dışı katılımcılarda en sık kullanılan kelimeler arasında "çalmak", "dans", "anılar" ve "izlemek" öne çıkmaktadır. Öte yandan, alan içi katılımcılarda en sık kullanılan kelimeler arasında "kaybetmek", "ayrılık", "yürümek" ve "aşk" yer almaktadır.

Şekil 5. Alan dışı katılımcıların “durum/olay” ögesine ilişkin kelime bulutu.

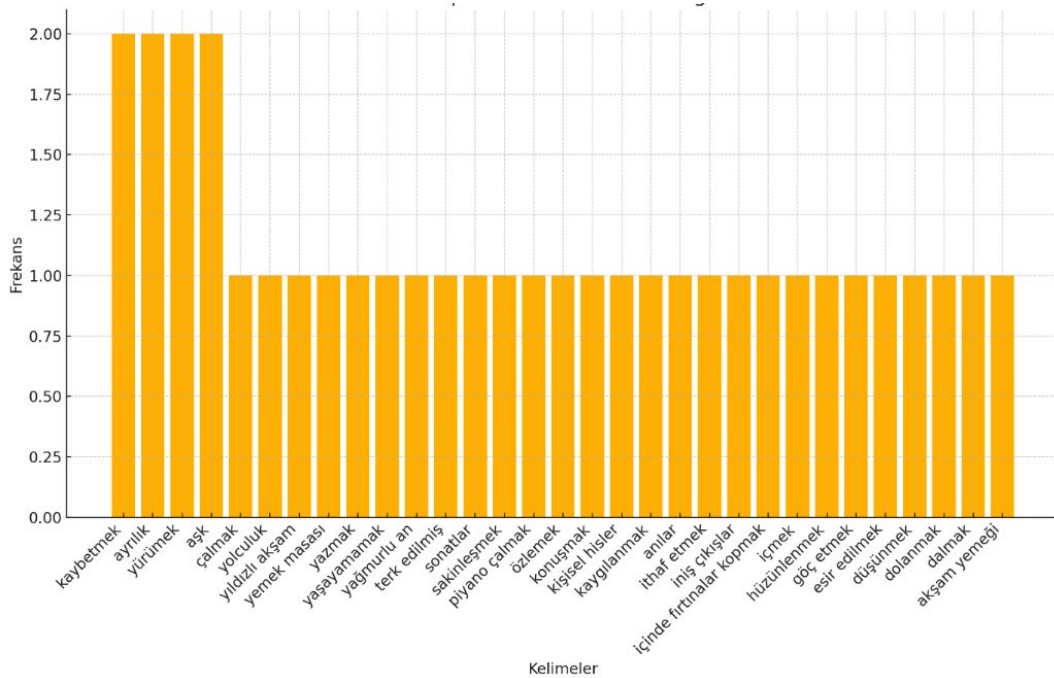
Şekil 6. Alan dışı katılımcıların “durum/olay” ögesine ilişkin kullandıkları kelimelerin sıklığı.

Şekil 7. Alan içi katılımcıların “durum/olay” ögesine ilişkin kelime bulutu.

Şekil 8. Alan içi katılımcıların “durum/olay” ögesine ilişkin kullandıkları kelimelerin sıklığı

Alan dışı dinleyicilerin eseri dinlerken zihinlerinde canlanmış öne çıkan olay ve durumlara dair doğrudan alıntı örnekleri vermek gerekirse; K13 kodlu katılımcı “Aşkla dans eden iki insan. Ama aralarında bir gerginlik ya da küslük var. Ve bu gerginlik dışarıdan fark ediliyor” derken, K41 kodlu katılımcı “Dans eden iki kişi, ama bir dans yarışmasında” demiş, K101 kodlu katılımcı ise “Romantik bir dans sahnesi bir binanın çatısında yağmurun altında bir çift” şeklinde belirtmiştir. Dans ağırlıklı imgelerin yanı sıra K1 kodlu katılımcı “Dinlerken gözümdeki kişi türlü olaylardan sonra evine gelmiş loş ortamda, bunu çalarken görüyorum.” ifadesini vermiş, K30 ve K31 kodlu katılımcılar ise yine eseri çalan bir kişiyi, “Ağzında sigarası ile piyano çalan bir piyanist salonda yalnızca kendisi var.” (K30), “Tek başına sahnede çalan bir adam” (K31) hayal ettiklerini ancak bu sefer bir salonda ama yalnız olduğunu vurgulamışlardır.

Alan içi dinleyicilerin eseri dinlerken zihinlerinde canlanmış öne çıkan olay ve durumlara dair doğrudan alıntı örnekleri vermek gerekirse; K18 kodlu katılımcı “Karşılıksız bir sevginin çaresizliği”, K21 kodlu katılımcı “Acı, sevdiğimiz birini kaybetmemiz, melankoli”, K31 kodlu katılımcı “Bir kadının göz yaşında veya adamın içine içine ağlayışında gördüm bu eseri. Bir ayrılığı, bir vedayı, belki ailevi manevi

bir kaybı. Onun gidişi ve arda kalanların hissettikleri.”, K61 kodlu katılımcı “terk edilmiş bir adam” ifadelerine yer vermiştir.

Bu farklılıklar, müzik eğitimi geçmişinin, İlk Kayıp eserine dair oluşturulan olay örgüsünü ve algılanan anlatıyı etkilediğini düşündürmüştür. Alan dışı katılımcıların eseri daha bireysel ve çeşitlilik arz eden bağlamlarda ele aldığı, alan içi katılımcıların ise eserdeki kayıp teması ve olumsuz duygular odağında anlatı geliştirme eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir.

5.2.3. “İlk Kayıp” Bağlam/Ortam Analizi

İlk Kayıp eserine yönelik yapılan bağlam/ortam analizinde, alan içi ve alan dışı katılımcılar arasında belirgin farklılıklar gözlemlenmiştir.

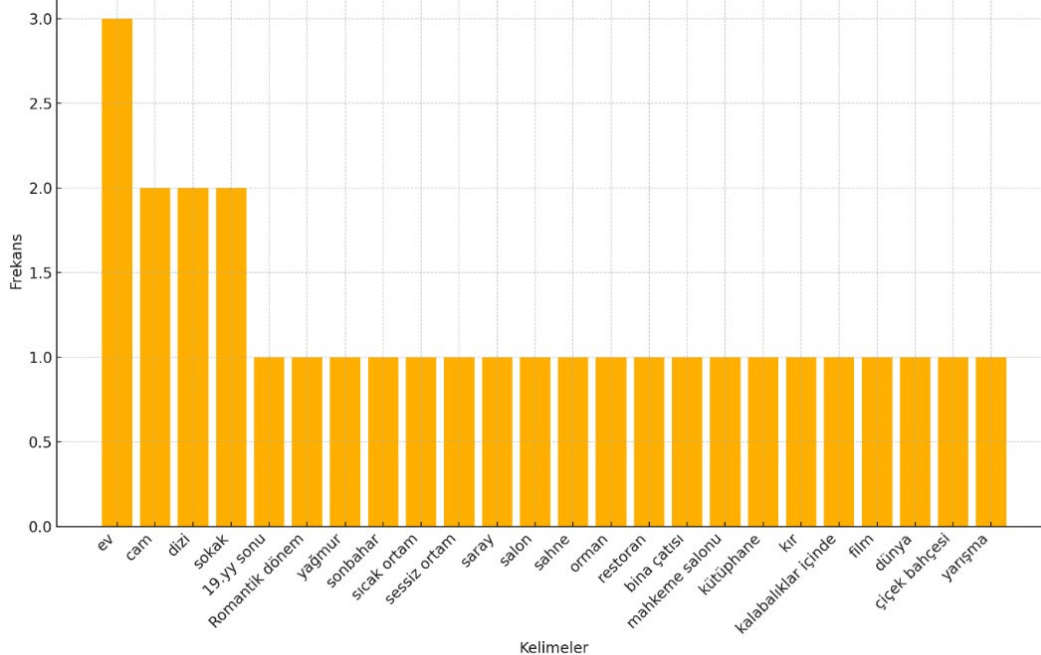
Alan dışı katılımcıların, eseri daha çok bireysel ve duygusal bir bağlamda yorumladığı ve en sık kullandıkları kelimeler arasında “ev”, “cam (pencere anlamıyla)”, “dizi” göze çarpmakla beraber iç mekân ağırlıklı olsa da iç mekândan dış mekâna uzanan bir çeşitlilik gözlemlenmektedir.

Öte yandan, alan içi katılımcılar eseri daha çok tarihsel ve dış mekân odaklı bir çerçevede yorumlamıştır. “kafe”, “Onsekizinci Yüzyıl- Avrupası”, “okul”, “tren”, “şehir”, “sokak”, “savaş alanı” gibi kelimelerin kullanılması, eserin daha kamusal ve tarihsel bir çerçevede hayal edildiğini düşündürmüştür.

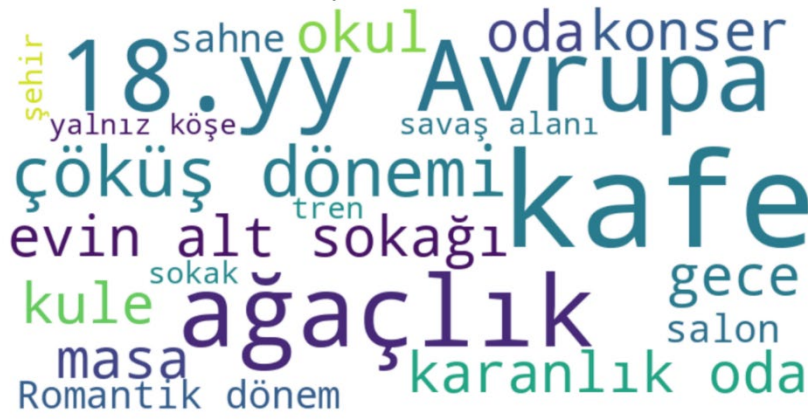
Şekil 9. Alan dışı katılımcıların “bağlam/ortam” ögesine ilişkin kelime bulutu

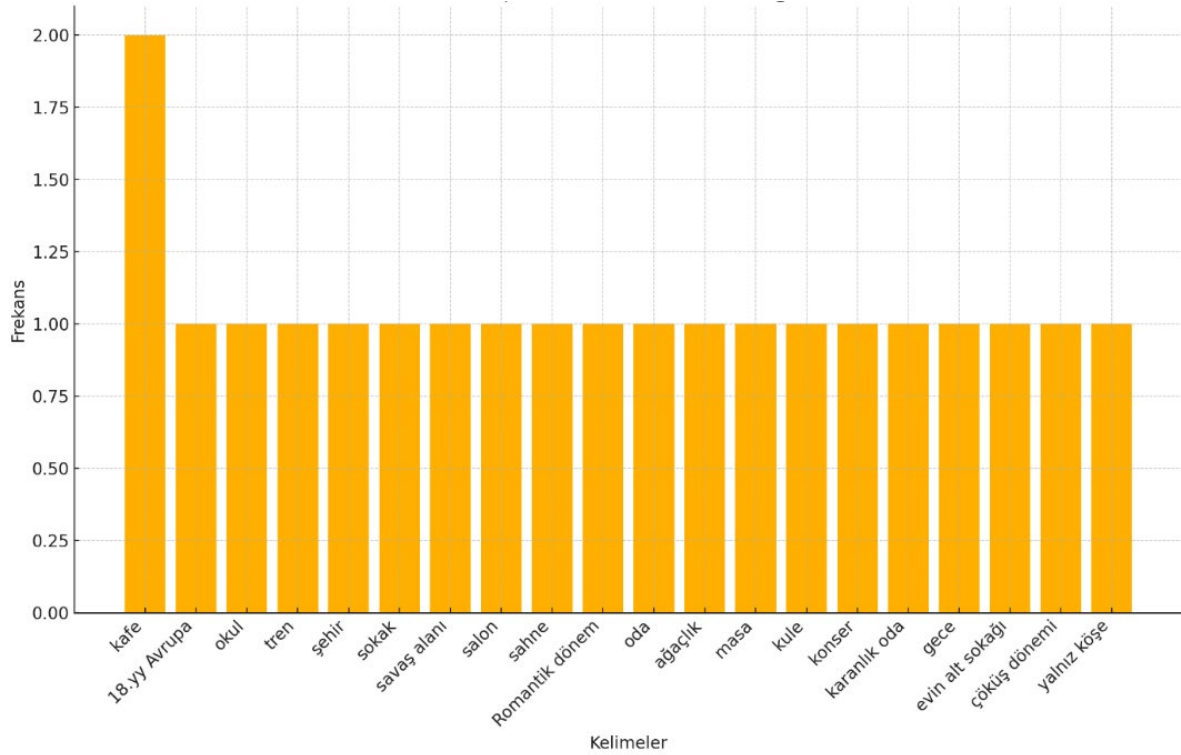
Şekil 10. Alan dışı katılımcıların “bağlam/ortam” ögesine ilişkin kullandıkları kelimelerin sıklığı.

Şekil 11. Alan içi katılımcıların “bağlam/ortam” ögesine ilişkin kelime bulutu.

Şekil 12. Alan içi katılımcıların “bağlam/ortam” ögesine ilişkin kullandıkları kelimelerin sıklığı.

Alan dışı dinleyicilerin eseri dinlerken zihinlerinde canlanmış öne çıkan ortam/bağlama dair doğrudan alıntı örnekleri vermek gerekirse; K27 kodlu katılımcı “Bir adamın evinde, piyano çalarken duygu durumuna -öfke, üzüntü, hayal kırıklığı- göre piyanoyu çalması” derken, K29 kodlu katılımcı “Sevdiği birinin terk edişini camından üzümlere izleyen genç bir kız”, benzer şekilde K40 kodlu katılımcı da “Eserin sonlarına doğru camdan dışarıyı izleyen bir kız canlandı” demiştir. K93 kodlu katılımcı ise “Yıllar önce ayrıldığı evine geri dönmüş bir kadın. Artık kimsenin kalmadığı 2 katlı bir ev. Eşyalar beyaz örtülerle örtülmüş ve tozlanmış. Aralarında geziyor ve eski anıları gözünde canlanıyor.” ifadelerine yer vermiş, K103 kodlu katılımcı “Dizi finali”, K67 kodlu katılımcı “Filmlerdeki dram yaşanan ortam canlandı gözümde”, K10 kodlu katılımcı “Kürk Mantolu Madonna’da Raif Bey Maria Puder’i sokaklarda ararken çalan fon müziği gibiydi.” ve K22 kodlu katılımcı “Titanik” ifadelerine yer vermiştir.

Alan içi dinleyicilerin eseri dinlerken zihinlerinde canlanmış öne çıkan ortam/bağlama dair doğrudan alıntı örnekleri vermek gerekirse; K15 kodlu katılımcı “18. yüzyıl Avrupası’nın akşam üstü kava kararken ki sessiz kara kasvetli havasında yürüyen bir insan”, K30 kodlu katılımcı “Trende karşılaşan 2

çift ve Yunanistan yolculuğu”, K67 kodlu katılımcı şehrin kalabalığı arasında yalnız başına dolanan bir kadın” ifadelerine yer vermiş; K16 kodlu katılımcı “Bir kafede kitap okurken bir yandan da dinlemelik”, K36 kodlu katılımcı ise “Yetenekli, orta sınıf giyimli, sakın ve yorgun bir piyanistin ilgisiz bir kafede ilgisiz insanlara icra ettiğini hayal ettim.” şeklinde belirtmiştir.

Bu bulgular, müzik eğitimi geçmişinin, İlk Kayıp eserine dair oluşturulan bağlam ve ortam algısını belirgin şekilde etkilediğini düşündürmüştür. İç mekândan dış mekâna uzanan geniş bir ortam algısı gözlemlenmiş, dikkat çekici unsur olarak alan içi katılımcılardan farklı olarak alan dışı dinleyicilerin film ve dizi sahneleri hayal etmeleri tespit edilmiştir.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma kapsamında katılımcılara karakter parçası türünde bir müzik eseri dinletilmiş ve eseri dinlerken öyküleyici dinleme eğilimleri irdelenmiş; kişi, durum/olay, ortam/bağlam hayal edip etmedikleri sorulmuştur. Dinleyicilerin yanıtları alan içi ve alan dışı olmak üzere ayrı ayrı incelenmiş ve müziği anlamlandırma stratejilerinden birisi olarak öyküleyici dinleme eğiliminin müzik eğitiminden bağımsız bir dinleyici eğilimi olduğu ortaya konulmuştur. Bu noktada literatürdeki müziğin, -sadece imge ve duygusal tepki uyandıran değil- aynı zamanda bir anlatı oluşturan gücünü ortaya koyan (Herbert, 2011; Margulis, 2017; Küssner&Eerola, 2019; McAuley et al. 2021; Loui et al. 2023; Hashim et al., 2025) çalışmalarla uyumlu bir sonuç elde edilmiştir.

Dinleyicilerin oluşturdukları anlatılar, öyküleyici dinlemenin unsurları olan üç kategoride kodlanarak analiz edilmiş; kelime bulutlarıyla görselleştirilmiş ve frekans sıklıkları verilmiştir. Çalışmanın nitel boyutu, katılımcıların doğrudan alıntılarıyla kuvvetlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda kişi kategorisinde benzerlikler, durum/olay kategorisinde çeşitlilikler, bağlam/ortam kategorisinde ise belirgin farklılıklar gözlemlenmiştir. Bu sonuç, Margulis’in (2017) çalışma sonucu ile uyumludur. Nitekim ilgili çalışmada müziğin hem bireysel hem de evrensel anlam oluşturma kapasitesi irdelenmiştir. Çalışmanın sahasında bestecinin; resim, şiir, kişi gibi olgulardan yola çıkarak belli bir duygu ve durumu müziğe aktarmasının söz konusu olduğu karakter parçası türündeki bir eserin dinletilmesinin, çalışmanın amacına hizmet ettiği görülmektedir. Çağrışımlarla yönlendirilen dinleyiciler, alan içi alan dışı fark etmeksizin, anlatılar oluşturmuşlardır. Dinleyicilerin öyküleyici dinlemenin öğelerinden “kişi” özelinde benzer yanıtlar vermeleri, “karakter” kavramının işaret ettikleri açısından çarpıcı bulunmuştur. Karakter, edebiyatta “bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse” (TDK, t.y.) anlamına gelirken, müzik eserinde “sanatsal bir ifadenin birliği” (Duden, t.y.) anlamına gelmektedir. Durum/olay ve ortam/bağlam kategorilerindeki farklılaşmaların daha kapsamlı nitel ve müzikal analiz yöntemleriyle irdelenebileceği düşünülmektedir. Nitel dinleyici yanıtları, dinleyicilerin kişilik özellikleri yahut sosyo-demografik verileriyle ilişkilendirilebileceği gibi eserin müzik teorisi açısından incelenmesi, bestecinin kişisel üslubu ve eserin Romantik dilinin dinleyici anlatılarına etkisi, eserin ton haritasının çıkartılması gibi yaklaşım ve yöntemlerle analiz edilebilir.

Müzik eğitiminin öyküleyici dinleme eğilimindeki rolüne odaklanan çalışma kapsamında alan içi ve alan dışı öğrenciler arasında durum/olay ve ortam/bağlam kategorilerinde farklılaşmalar gözlemlenmiş olsa da toplumsal açıdan kültür içi tutarlılık olduğu gözlemlenmiştir. Müzik; toplumsala işaret eden, kolektif varlığı kodlayarak ortak anlam birimleri üreten ve taşıyan kültürel bir olgu olarak düşünülmektedir (Ergur, 2020). Dolayısıyla aynı çalışmanın, eserin bestecisinin kültürüne mensup Alman dinleyicilerin de örnekleme dahil edildiği bir araştırma yapılarak daha gelişmiş nitel yöntemlerle tekrarlanması, dinleyicilerin oluşturdukları anlatıları kültürler arası incelemek açısından ilgi çekici olabilir. Literatürdeki çalışmaların çoğu anlatılardaki benzerlikleri kültür içi tutarlılık, farklılıkları ise kültürlerarasılık ile ilişkilendirilmiştir (Margulis, 2019; McAuley, 2021; Margulis et al., 2022).

Bununla beraber, sahada dinletilen ve yas niteliğinde olan eserin karakteristik özelliklerinin, Hevner’in (1936) çalışmasıyla uyumlu bir biçimde, dinleyici çağrışımlarına etki ettiği düşünülmektedir. Eserin minör tonalitesinin ve eser içerisindeki tempo, dinamik değişikliklerinin dinleyicide hüznü duygusu uyandırdığı ve anlatıların ayrılık, veda, aşk, kayıp temalarında oluşturulduğu tespit edilmiştir. Gelecekteki çalışmalarda dinleyicilerin anlatı oluşturma nedenlerini müzik teorisi açısından

anlayabilmek için eş zamanlı dinleme ve işaretleme uygulamaları (Margulis et al., 2022) ülkemizde de uygulanabilir. Böylece müziği oluşturan ritim, armoni, melodi, motif gibi yapısal unsurların bu anlatıların oluşturulmasındaki rolüne bakılabilir. Sahada karakter parçası türündeki eserlerle beraber mutlak müzik eserleri de dinletilerek dinleyicilerin öyküleyici dinleme eğilimleri karşılaştırılabilir. Müzik psikolojisi açısından dinleyicilerin oluşturdukları anlatılar, kişilik türleri kapsamında irdelenebilir, “Anlatıya Dahil Olma Ölçeği” uygulanarak çalışmaya yeni bir boyut katılabilir. Dinleyicilerin empatik eğilimi ve yaratıcılık düzeyleri ile oluşturdukları anlatılar arasındaki ilişki incelenebilir. Müzik ve edebiyat alanından katılımcılarla çalışmalar yürütülebilir.

Sonuç olarak, bu çalışma, sosyal bilimler ve müzik bilimleri alanındaki interdisipliner çalışmalara duyulan ihtiyacı bir kez daha gözler önüne sermiştir. Güncel literatür, Tuuri ve Eerola’nın (2012) müzik dinleme ve algı ile ilgili ampirik çalışmaların azlığına dikkat çekmesinden bu yana alanın gelişmekte olduğunu göstermektedir. Bu çalışma ile de sahada dinletilen eser türü ve karşılaştırmalı örneklem grubu açısından yenilik katılmıştır. Çalışma, “Öyküleyici Dinleme” ve “Karakter Parçası” türüne yönelik öncü bir yaklaşımın tanıtılması yönüyle, ulusal ve uluslararası ölçekte çalışmalara yol gösterebilir. Müzikal analizler ile dinleyici odaklı saha çalışmalarının arttırılmasının alana farklı bakış açıları kazandıracağı düşünülmektedir.

Beyan ve Açıklamalar

1. Bu çalışmanın yazarı, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduğunu kabul etmektedir.
2. Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir.

KAYNAKÇA

- Bolşen, A. (2022). *Romantik dönemde programlı müzik yaklaşımları* (Yayın No. 737322) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Britannica. (t.y.). Character piece. *Encyclopaedia Britannica*. Erişim tarihi 23 Mayıs 2025, <https://www.britannica.com/art/character-piece>
- Charakterstück. (t.y.). *Klassik.com Musik Lexikon*. Erişim tarihi 30 Mayıs 2025, <https://magazin.klassik.com/lexikon/details.cfm?DID=2765&RecordID=1&letter=C>
- Charakterstück. (t.y.). *World of Music Deutschland*. Erişim tarihi 30 Mayıs 2025, <https://magazin.klassik.com/lexikon/details.cfm?DID=2765&RecordID=1&letter=C>
- Charakterstück. (t.y.). *MGG Online: Die Musik in Geschichte und Gegenwart*. Erişim tarihi 30 Mayıs 2025, <https://www.mgg-online.com/article?id=mgg15245&v=1.0&rs=id-bf6dd9c9-1bba-8882-3fe2-4c45ddc47980>
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). Sage.
- Dawson, C. (2002). *Practical research methods: A user-friendly guide to mastering research techniques and projects*. How To Books.
- Deahl, L. (2001). Robert Schumann's *Album for the Young* and the coming of age of nineteenth-century piano pedagogy. *College Music Symposium*, 41, 25–42.
- DeNora, T. (2000). *Music in everyday life*. Cambridge University Press.
- Duden. (t.y.). Charakter. *Duden Online Wörterbuch*. Erişim tarihi 30 Mayıs 2025, <https://www.duden.de/suchen/dudenonline/charakter>
- Ergur, A. (2015, 28 Mart). Durumlar, duygular ve müzikleri. *Sanattan Yansımalar*. Erişim tarihi 23 Mayıs 2025, <http://www.sanattanyansimalar.com/yazarlar/ali-ergur/durumlar-duygular-ve-muzikleri/532/>
- Ergur, A. (2020). *Ses ile yankı arasında*. Raskolnikov Kitap.
- Erinç, S. (1995). *Kültür sanat*. Çınar Yayınları.

- Erol, A. (2005). *Popüler müziği anlamak*. Bağlam Yayınları.
- Giffhorn, J. (2009). Postmodernism and musicology: A methodical underestimation. In L. Naveda (Ed.), *Proceedings of the 2nd International Conference of Students of Systematic Musicology* (pp. 34–36). Universiteit Gent.
- Grout, D. J., & Palisca, C. V. (1996). *A history of Western music* (5th ed.). W. W. Norton & Company.
- Gül, S. S., & Nizam, Ö. K. (2021). Sosyal bilimlerde söylem ve içerik analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 42, 181–198. <https://doi.org/10.30794/pausbed.803182>
- Hashim, S., Stewart, L., Küssner, M. B., & Omigie, D. (2025). Düzeltme: Müzik dinlemek, hem kendine özgü hem de paylaşılan içerikle hikâye benzeri görsel imgeler uyandırır. *PLOS ONE*, 20(1), e0317174. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0317174>
- Herbert, R. (2011). *Everyday music listening: Absorption, dissociation, and trancing*. Ashgate.
- Hisour. (t.y.). Character piece. *HISOUR – History, Culture and Art*. Erişim tarihi 30 Mayıs 2025, <https://www.hisour.com/data/character-piece/>
- İlyasoğlu, E. (2023). *Zaman içinde müzik*. Remzi Kitabevi.
- Karaçil Cerit, V. (2022). Robert Schumann'ın Op. 1 *Abegg varyasyonları* eserinin form, teknik ve müzikal analizi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(79), 126–137. <https://doi.org/10.26450/jshsr.2944>
- Küssner, M. B., & Eerola, T. (2019). The content and functions of vivid and soothing visual imagery during music listening. *Psychomusicology: Music, Mind, and Brain*, 29(2), 90–99. <https://doi.org/10.1037/pmu0000238>
- Loui, P., Kubit, B. M., Ou, Y., & Margulis, E. H. (2023). Imaginings from an unfamiliar world: Narrative engagement with a new musical system. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1037/aca0000629>
- Maitlis, S., & Christianson, M. (2014). Sensemaking in organizations. *Academy of Management Annals*, 8(1), 57–125. <https://doi.org/10.1080/19416520.2014.873177>
- Manav, Ö., & Nemutlu, M. (2012). *Müzikte alımlama*. Pan Yayıncılık.
- Margulis, E. H. (2017). An exploratory study of narrative experiences of music. *Music Perception*, 35(2), 235–248. <https://doi.org/10.1525/mp.2017.35.2.235>
- Margulis, E. H., Wong, P. C. M., Simchy-Gross, R., & McAuley, J. D. (2019). What the music said: Narrative listening across cultures. *Palgrave Communications*, 5(1), Article 146. <https://doi.org/10.1057/s41599-019-0363-1>
- Margulis, E. H., Williams, J., Simchy-Gross, R., & McAuley, J. D. (2022a). When did that happen? The dynamic unfolding of perceived musical narrative. *Cognition*, 226, Article 105180. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2022.105180>
- Margulis, E. H., Wong, P. C. M., Turnbull, C., Kubit, B. M., & McAuley, J. D. (2022b). Narratives imagined in response to instrumental music reveal culture-bounded intersubjectivity. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 119(4), Article e2110406119. <https://doi.org/10.1073/pnas.2110406119>
- Margulis, E. H., Miller, N., Mitchell, N., Windholz, M., Williams, J., & McAuley, J. D. (2022c). Intersubjectivity and shared dynamic structure in narrative imaginings to music. *Music Theory Online*, 28(4). <https://doi.org/10.30535/mto.28.4.0>
- McAuley, J. D., Wong, P. C. M., Bellaiche, L., & Margulis, E. H. (2021a). What drives narrative engagement with music? *Music Perception*, 38(5), 509–521. <https://doi.org/10.1525/mp.2021.38.5.509>
- McAuley, J. D., Wong, P. C. M., Mamidipaka, A., Phillips, N., & Margulis, E. H. (2021b). Do you hear what I hear? Perceived narrative constitutes a semantic dimension for music. *Cognition*, 212, Article 104712. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2021.104712>

- Meyer, K. (2019). Charakterstück. *Lexikon der Alten Musik*. Erişim tarihi 30 Mayıs 2025, <https://www.br.de/mediathek/podcast/stichwort-lexikon-der-alten-musik/charakterstueck/1471853>
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün & S. Demir, Çev.). Pegem Akademi.
- Schoenberg, H. C. (2013). *Büyük besteciler*. Doğan Kitap.
- Schumann Portal. (t.y.). *Gençlik albümü, Op. 68*. Erişim tarihi 23 Mayıs 2025, <https://www.schumann-portal.de/album-fuer-die-jugend-op-68.html>
- Schumann, R. (1988). *Tagebücher* (Band III: *Haushaltbücher*, Teil II: 1847–1856; G. Nauhaus, Ed.). VEB Deutscher Verlag für Musik.
- Tuuri, K., & Eerola, T. (2012). Formulating a revised taxonomy for modes of listening. *Journal of New Music Research*, 41(2), 137–152. <https://doi.org/10.1080/09298215.2011.614951>
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). Karakter. *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Uzuner, Ö. (2001). *R. Schumann'ın "Gençlik Albümü"nün piyano eğitimindeki yeri ve önemi* [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Vuoskoski, J. K., & Eerola, T. (2013). Extramusical information contributes to emotions induced by music. *Psychology of Music*, 43(2), 262–274. <https://doi.org/10.1177/0305735613502373>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Seçkin Yayıncılık.